

Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Cilt: 61, Sayı: 1, 2021, 471-474
DOI: 10.26650/TUDED2021-875164

Kitâbiyât / Book Review

Öztoprak, Nihat. (2020). *20. Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri Seyyid Osman Hulûsî Efendi Dîvânı (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)*, İstanbul: Nasihat Yayınları, 4 Cilt, ISBN: 978-605-06574-0-1

Beyza Terzi Sarı¹

¹Arş. Gör., Doğu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: B.T.S. 0000-0002-5925-8343

Sorumlu yazar/Corresponding author:

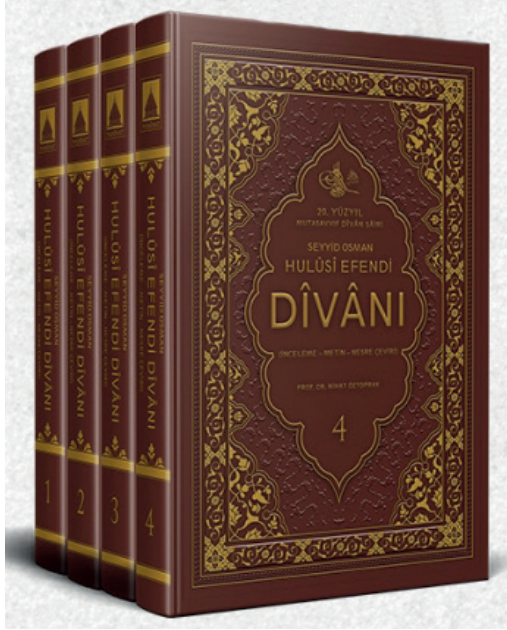
Beyza Terzi Sarı,
Doğu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Esenkent, Dudullu Osb Mah, Nato Yolu Cd 265/ 1, 34775 Ümraniye/ İstanbul, İstanbul, Türkiye
E-mail: bterzi@dogus.edu.tr

Başvuru/Submitted: 05.02.2021

Kabul/Accepted: 01.03.2021

Atıf/Citation:

Terzi Sarı, B. (2021). Nihat Öztoprak "20. Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri Seyyid Osman Hulûsî Efendi Dîvânı (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)" [Nihat Öztoprak tarafından yayına hazırlanan 20. Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri Seyyid Osman Hulûsî Efendi Dîvânı (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri) başlıklı kitabın değerlendirmesi]. *TUDED*, 61(1), 471-474.
<https://doi.org/10.26650/TUDED2021-875164>

Nihat Öztoprak'ın 20. *Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri Seyyid Osman Hulûsî Efendi Dîvânı* adlı çalışması Temmuz 2020'de Nasihat Yayınlarından çıktı. 4 cilt hâlinde yayımlanan eser, inceleme-metin ve nesre çeviriyi ihtiva ediyor. Klâsik Türk edebiyatı için geç sayılabilecek bir dönemde, 1914 doğumlu bir mutasavvıf-şair tarafından kaleme alınan divan, biçim ve muhteva bakımından hem gününün hem klasik Türk edebiyatı geleneğinin birçok özelliğini taşımakta.

İlk olarak şairi hayatta iken 1986 yılında *Dîvân-ı Hulûsî-i Darende*vi adıyla Latin harfli neşri gerçekleştirilen eser, sonrasında birkaç kere daha yayımlanmıştır. Öztoprak'ın bu çalışmasıyla da divan metni yeniden gözden geçirilerek evvela mana, vezin ve kafiyeye dayalı birtakım düzeltmelerde bulunmuş, ardından şiirler nesre çevrilerek metnin kapsamlı bir incelemesi yapılmıştır.

Türk edebiyatının yaklaşık altı asırlık dönemini ihtiva eden klasik Türk edebiyatı, XIX. asır itibariyle eski gösterişli günlerini geride bırakmaya başlar. Bununla birlikte bu yüzyılda klasik şiir geleneğini sürdüren şairler de bulunur: “İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğunda bu döneme ait 114 şairin divanlarını buluyoruz. Aynı dönemde, yazma olarak kitaplıklara girmediği halde basılmış birçok divanın varlığı biliniyor. Divanı elde bulunmayan şair sayısı da az değildir.” (Ünver, 1988, s. 132)

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde çok sayıda askeri, idari, siyasi ve sosyal değişikliklere gidilmiş, bütün bu değişimler elbette edebiyat ve şiir dünyasını da etkilemiştir. Bu bağlamda Tanzimat dönemiyle başlayan yeni hayat içerisinde eskiye karşı üç farklı tavrın sergilendiği görülür. Özdemir'in ifadesiyle bu tutumlar şu şekilde özetlenebilir: “Birincisi, eskiden yana olan ve onu muhafaza etmeye çalışan insan tipi. İkincisi, yeniyi kabul etmekle beraber, eskinin işe yarayan kısmını yaşatmaya çalışan, orta yolcu insan tipi. Üçüncüsü, eskiyi tamamen reddedip yeniyi benimseyen insan tipi.” (2010, s. 5) Aynı hâl, dönemin edebiyat verimleri üzerinden de gözlemlenebilir. Yüzyılın başlarında her ne kadar eski nazım şekilleri kullanılmaya devam edilse de muhtevalar değişmiş, klasik geleneğin yapısı önceden belirlenmiş katı kuralları esnetilmiştir. Bu durum XX. asra gelindiğinde de devam eder. Bununla birlikte bu asırda da sayıca az da olsa klasik geleneği aynıyle devam ettiren şairler bulunur. (Aktaş, 1990) İşte Osman Hulûsî Efendi, bu şairlerden biridir.

1914-1990 yılları arasında yaşayan Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin soyu, anne ve baba tarafından Hz. Hüseyin kanalıyla Hz. Muhammed'e dayanır. Kendisi, Somuncu Baba olarak da bilinen Şeyh Hâmîdüddîn-i Velî'nin 12. kuşaktan torunudur. Her ne kadar düzenli bir eğitim almamışsa da bizzat Somuncu Baba çevresinin sanat ve maneviyat ortamında yetişen Osman Hulûsî Efendi, şair tabiatının da tesiriyle daha küçük yaşlarda şiirle ilgilenmeye başlamıştır. İlkokul eğitiminin ardından marangoz çıraklığına başlayan Osman Hulûsî Efendi; eş zamanlı olarak Arapça ve Farsça öğrenmiş, büyük şair ve mutasavvıfların eserlerine nüfuz edebilmiş, böylelikle şiire olan yeteneğini her geçen gün geliştirmiştir. (Öztoprak, 2020, s. 29-36)

Sağlığında bilhassa akademik camiada pek dikkat çekmeyen Osman Hulûsî Efendi'nin ardından Somuncu Baba ve onun adına toplam 12 sempozyum düzenlenmiştir. Bu durumuyla

o, 20. yüzyıl şairleri arasında hakkında bu kadar sempozyum düzenlenen belki de tek kişidir. (Öztoprak, 2020, s. 213)

20. *Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri Seyyid Osman Hulûsî Efendi Dîvânı* 5 bölümden oluşmaktadır. Eserin önsözünde araştırmacı tarafından ifade edilen şu cümleler, çalışmanın yapılma nedenini aktarması bakımından önemlidir: “Türk edebiyatı içinde Osman Hulûsî Efendi’yi farklı kılan en önemli husus dîvân ve tekke şiirinin bitti denildiği bir dönemden onun bu tarzda şiirler yazmasıdır.” (Öztoprak, 2020, s. 20) Çalışmanın özellikle nesre çeviri ve inceleme bölümleri, Osman Hulûsî Efendi her ne kadar yakın dönem şairi de olsa şiirleri klasik geleneğin devamı niteliğinde olduğundan onu günümüz okuruna anlatmak bakımından ayrıca önem arz eder.

“Osman Hulûsî Efendi’nin Hayatı ve Eserleri” başlıklı birinci bölümde şairin soyu, eğitimi, mürşitliği, sosyal hayat hizmetleri, ahlakı, ilmi vb. muhtelif konular üzerinde durulmuştur. Bölümün hazırlanmasında ilmi kaynakların yanı sıra şairin birinci dereceden yakınlarından, arkadaşlarından ve etrafında bulunanlardan da istifade edilmiştir.

“Osman Hulûsî Efendi’nin Edebi Kişiliği” isimli ikinci bölüm; şairin mahlası, dili, üslubu, edebi sanatları kullanışı, şiir ve şair anlayışı, etkilendiği şairler gibi alt başlıklardan oluşur. Genel olarak Osman Hulûsî Efendi’nin şiirine dair hususiyetlerin ayrıntılı bir şekilde ortaya konulduğu bu bölümde Öztoprak, divandaki şiirlerin divan ve tekke şiirinin yanı sıra az da olsa halk şiiri özelliklerini de ihtiva ettiği tespitinde bulunur.

“Seyyid Osman Hulûsî Efendi Dîvânı’nın İncelenmesi” isimli üçüncü bölüm; “Dîvân İncelemesine Giriş”, “Şekil Hususiyetleri ve Muhteva Hususiyetleri” alt başlıklarından oluşmaktadır. Bu başlıklar da kendi içerisinde madde başlılarıyla desteklenerek divanın kuşatıcı bir incelemesi yapılmıştır. Divandaki şiirler klasik dönem tertibine bağlı kalınarak; gazeller, mesneviler, kıt’alar, rubailer, müfredler ve mısralar şeklinde sıralanmıştır. Gazellerin içinde ilâhi ve musammatlar da bulunur. Öztoprak’ın değerlendirmesine göre; şairin birçok şiirini irticalen yazıp sonrasında gözden geçirmemesi ve şiirlerinde şekilden ziyade manayı öncelemesi divanda birtakım vezin kusurlarına sebep olmuştur. Bu bölümde şairin kullandığı; tevhid, münâcât, na’t, nasihatnâme, muhabbetnâme, arz-ı hâl gibi edebî türler de incelenir. Osman Hulûsî Efendi’nin bu türleri işleyiş biçimiyle 20. yüzyılda divan şiiri geleneğini sürdüren bir şair olduğu görülür.

“Seyyid Osman Hulûsî Efendi Dîvânı Metni ve Nesre Çevirisi” isimli dördüncü bölümde, divan metni ortaya konur ve nesre çeviri yapılır. Araştırmacının nesre çeviri hususundaki tutumu dikkate şayandır:

“Nesre çeviri zor ve mesuliyetli bir iştir. Şairin kastını anlamak, onu tam anlamıyla yansıtmak kolay değildir. [...] Manzum bir metni nesre çeviri ve şerhe kalkışmak biraz cüretkârlıktır. Cüretimizin Hulûsî Efendi’nin şiirlerinin anlaşılmasına katkı sağlamak olduğunu belirtmek isteriz. Ayrıca biz bu noktada nesirde yer alan anlayışların bize

ait olduğunu hatırlatmak isteriz. Aynı beytin bir başkası tarafından farklı şekilde nesre çevrilmesine saygı duyarız.” (Öztoprak, 2020, s. 21)

Yakın bir dönemde vefat eden şairin aile fertlerinden bazı üyelerin hayatta olması ve onu doğrudan tanıyan, bilen ve seven şahısların bulunması, araştırmacının şaire dair hatıra ve malumatlara birincil kaynaklardan erişmesine imkân sağlamıştır. Haliyle nesre çeviri, araştırmacının işaret ettiği hassasiyetler doğrultusunda, şairin hayatı ve şiirine dair hususiyetler göz önünde bulundurularak yapılmıştır.

“Şiir Fihristi ve Sözlükler” başlıklı beşinci bölümde; tasavvufi kavramlar ve terimler, ayet, hadis ve Arapça ibareler, alfabetik şiir fihristi ve sözlük bulunur. Osman Hulûsî Efendi divanının hemen her beytinde tasavvufi istilahlara rastlamak mümkündür; bu sebeple metnin daha anlaşılır olması için tasavvuf terimleri, sözlük formunda sıralanmış ve bu izahlar şairin beyitleriyle örneklendirilmiştir. Çalışmada nesre çeviri esnasında, gönderme yapılan ayet, hadis ve ibareler açıklanmış, bununla birlikte her cildin sonunda bu ayet, hadis ve ibarelerin alfabetik listeli açıklaması yapılmıştır. Yine her cildin sonuna şiirlerin ilk mısraları alfabetik olarak eklenmiştir. 4. cildin sonundaki sözlük ise Seyyid Osman Hulûsî Efendi divanının özel sözlüğüdür. Kelimeler sözlüklerde yer alan bütün anlamlarıyla değil yalnızca Osman Hulûsî Efendi'nin kastettiği anlamlarla kaydedilmiştir.

Yaşadığı asır itibarıyla yakın çağı, klasik edebiyatın nazım şekilleriyle yazmış olduğu mürettep divanı ile geçmişini temsil eden Osman Hulûsî Efendi'nin divanı; Atilla İlhan'ın

Olmuyor neyleyim
Olmuyor velinimetim efendim
Olmuyor yirminci asırda
Tarz-ı kadim üzere gazeller söylemek...” (İlhan, 1983, s. 91)

mısralarını yeniden düşündürür türden bir çalışma olarak ilgililerin dikkatine sunuldu. Son dönem klasik Türk edebiyatı araştırmaları literatürüne kıymetli bir katkı sağlayan dört ciltlik bu titiz çalışma, alana dair yapılacak pek çok yeni araştırmaya kuvvetli bir zemin oluşturacaktır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Aktaş, H. (1991). *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Divan Şiiri Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- İlhan, A. (1983). *Sisler Bulvarı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, M. (2010). *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Divan Edebiyatı Tartışmaları*. İstanbul: Timaş.
- Öztoprak, N. (2020). *20. Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri Seyyid Osman Hulûsî Efendi Dîvânı*. İstanbul: Nasihat Yayınları.
- Ünver, İ. (1988). XIX. Yüzyıl Divan Şiiri. *DTCF Dergisi*, XXXII, s. 131-140.